

Chungtuan nawlpeknak hmangin zohkhenhnak (Care by Secretary order)

Mino hna caah thilsining kong (Information for young people)

Hakha Chin | Laiholh

OFFICIAL

Hi catialmi cu upadi lei ruahnak cheuhmi a si lo. Biahalnak na ngeihmi paoh lehnak caah upalei thiamsang bawmhnak hal ding in ruahnak cheuh na si.

Chungum pawl

Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak cu zei can dah nguh lai	2
Khoika dah na um lai	2
Inn leng zohkhenhnak i ngakchia caah zuluhphung	2
Na nulepa hmuhnak	2
Na ngakchia kilvennak riantuantu nih zeidah a tuah	2
Zeidah ka tuah awk a si?	3
Biaceihnak zung nih Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak kha a thlen (thlen) asiloah a hnon (aa let than) kho maw?.....	3
Biaceihnak zung ah a cangmi thil he na lungtlin lo ahcun	3
Upadi lei ruahnak cheuhnak ka hmuh khawhnak hmun	4
Pehtlainnak kong	4

Ngakchia Biaceihnak Zung i biaceihntu nih nangmah caah **Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak** a tuahpiak. Hihi cu nangmah himnak le thanchonak kha tihnung dirhmun ah a um ruangah le runvennak na herh ruangah a si.

Hi nawlpeknak nih aa tinhmi cu na upat hlan tiang aa tlakmi minung nih an zohkhenh lai tinak a si.

Nawlpeknak nih a chim duhmi cu Chungkhar, Dinfelnak le Innlo Zungthen (department) Chungtuan nih na zohkhenhnak caah na nu le na pa nih an ngeih tawnmi covo le tuanvo a ngei tinak a si. Hi ah aa telmi cu:

- na umnak hmun
- nangmah an zohkhenhtu ding, le
- na kainak sianginn.

Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak cu ze i can dah nguh lai

Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak cu kum hnih tiang a nguh kho.

Zungthen nih zungzal in asiloah caan saupi zohkhenh awakah aa tlakmi minung pakhatkhat a hmuh men lai. Cu hnu ah zungthen nih zungzal zohkhenhnak lei nawlpeknak asiloah caan saupi zohkhenhnak lei nawlpeknak caah biaceihnak zung ah a hal khawh. Hi nawlpeknak pawl hi kum 18th na chuahter tiang a si kho.

Zungzal asiloah caan saupi zohkhenhtu ding ah aa tlakmi pakhat hmanh an um lo ahcun, zungthen nih Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak kha a sauh khawh. Caa sauhternak cu kum hnih dang a si kho i kum 18 na tlin tiang pek than khawh a si.

Khoika dah na um lai

Biaceihnak zung nih biakhiahnak a tuah lio ah inn in hlatpi ah na um ahcun, na umnak hmun ah na um kho men ko.

Na thial a herh ahcun, zungthen nih na chungkhar chungin asiloah na theihmi midang he umti dingin timhtuahnak an tuah lai. A si lo ahcun, zohkhenhtu he na um men lai asiloah inn asiloah inn ah mi nih an in zohkhenh lai.

Zungthen nih aa tlak tiah an ruah ahcun mi pakhatkhat he nan um ti khawh lai.

Zohkhenh a herhmi unau na ngeih ahcun, a si khawh ahcun hmunkhat ah nan umti lai. A caancaan ahcun unau hna cu hmunkhat ah umti khawh a si lo. Cuti a si ahcun, pehtlaihna ngeih peng cu na caah a biapi taktak lai. Na chungkhar le na hawikom hna kha na hmuh khawh rih hna i na riantuantu nih hi thil hi timhtuahnak ah a bawmh khawh hna

Inn leng zohkhenhnak i ngakchia caah zulhphung

Inn Leng Zohkhenhnak i Ngakchia Caah Zulhphun kha na riantuantu sinah na hal khawh. Inn in hlatpi ah na um lio ah zeidah naa ruahchan khawh timi khi hi nih hin a fianter.

Na nulepa hmuhnak

Na nulepa he i pehtlaihna ngeih peng kha na caah a biapi. Na riantuantu nih hi kongah biakhiahnak a tuah lai i na ruahnak kha a lak lai. Na nulepa he nan i pehtlaihna ah harnak nan ton ahcun nan riantuantu he nan i chawnh awk a si.

Na ngakchia kilvennak riantuantu nih zeidah a tuah

Na riantuantu nih:

- biaceihnak zung nih nawlpeknak a chuahter mi buaibainak hna kha nangmah he bia nan i ruah lai
- nangmah ahmuh timhtuahnak kha tuahsernak ah hman khawh awakah nangmah le na chungkhar he riantuan a tuanti lai
- caankhat hnu caan khat ahmuh timhtuahnak kha a zohthan lai i an tuah tikah nangmah naa tel lai
- a rannak in inn ah na tin khawh nakhnga nawlpeknak a chuahter mi buaibainak hna tawlnak he thil sining zeitindah a kal ti kha ruah awakah a bawmh lai

Na riantuantu sinah na harnak le na lungretheihnak kong kha chim. Nangmah bawmh cu an rian a si. Na lung a buai asiloah na thin a phang, na lung a dai, na thin a hung asiloah na ngaih a chiat, asiloah thil dangdang na ngei men lai. Na intuarnak kong chimh awkah a him tiah na ruahmi upa pakhat kha kawl. Mah cu na zohkhenhtu, asiloah na riantuantu, asiloah midang pakhatkhat a si kho. Na intuarnak kongah bawmhnak na herh ahcun, na zohkhenhtu asiloah riantuantu kha na theiher a hau.

Zeidah ka tuah awk a si?

Nawlpeknak ruangah tuah dingmi thil cheukhat an um. Hi pawl ah aa telmi cu:

- Na riantuantu kha na ton a hau.
- Na caah tuahmi ahmuh timhtuahnak biakhiahnak pawl kha zulh
- Lungretheihnak na ngeih asiloah thil pakhatkhat kongah na lungre a theih ahcun, nangmah zohkhenhtu asiloah riantuantu kha na theiher a hau.

Biaceihnak zung nih Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak kha a thlen (thlen) asiloah a hnon (aa let than) kho maw?

Chungtuan nawlpeknak in zohkhenhnak hnon (i let than) dingin soknak cu nangmah, na nulepa asiloah riantuantu nih tuah khawh a si.

Thil sining aa thleng i tihnung na si ti lo ahcun, biaceihnak zung nih nawlpeknak kha a hnon khawh (aa let than) khawh. Nangmah, na nulepa le riantuantu nih hi caah sok khawh a si.

I fonh than khawh a si i na caah a tha bikmi a si ahcun, chungkhar kilvennak nawlpeknak tuah khawh a si. Hihi a um lawngah a cang lai:

- nawlpekmi a dih hlan ah caan a dih, cun
- nangmah caah biaceihnak zung ah soknak dang a um lo.

Nawlpeknak kha hnon (i let thannak) sok na duh ahcun na riantuan asilole na sihni he biaruah na hau.

Biaceihnak zung ah a cangmi thil he na lungtlin lo ahcun

Ngakchia Biaceihnak Zung biakhiahnak cu a ding lo tiah na ruah ahcun, Biaceihnak Zungpi ah nawlnak tuahnak nawl na ngei. Ngakchia Biaceihzung i nawlpeknak tuah hnu ah nawlpatnak tuah dingin ni 28 caan na ngei.

Nawlpatnak form pawl cu hika in ngah khawh an si:

- Ngakchia i Biaceihzung pakhat poah in
- Biaceihntu i Biaceihnak Zung pakhat paoh in
- County Biaceihzung in.

Ngakchia Biaceihnak Zung biachahnak kha nawlnak tuah dingin biakhiahnak na tuah ahcun upadi lei thiamsang bawmhnak hal a tha bik.

Tamdeuh hngalh na duh ahcun, na riantuantu asilole biaceihzung ah nangmah an ai-awhtu sihni kha hal.

Upadi lei ruahnak cheuhnak ka hmuh khawhnak hmun

Upadi lei bawmhnak tuah khawh menmi kong dothlat:

- biaceihzung ah nangmah ai-awhtu sihni
- mah umnak hmun sihni (Ai-hremi Cahmai pawl chung i ‘Solicitors’ tangah langhtermi)
- Victoria Legal Aid, Melbourne, telefon 1300 792 387
- Law Institute of Victoria, telefon (03) 9607 9311
- Victorian Aboriginal Legal Service Co-op Ltd, telefon 1800 064 865
- Djirra, telefon 1800 105 303
- mah umnak hmun upadi lei riantuanpiaknak.

Pehtlaihnak kong

Na fa kilven ca riantuantu min: _____

Nangmah ca riantuantu pehtlaihnak nambar: _____

Chungkhar pawl, Tlukruannak le Umnak inn zung i an Zungthen:

A dang hngalh na duh ahcun, na umnak hmun Chungkhar, Dinfelnak le Innlo zung i Zungthen kha pehtlaihnak tuah.

Hi catial hi format dang in hmuh khawhnak dingah pehtlaihnak tuah. email kua

CpManual@dffh.vic.gov.au

Victorian Cozah nih nawl a pekmi le a chuahmi, 1 Treasury Place, Melbourne.

© Victoria Ramkhulh, Australia, Chungkhar, Dinfelnak le Innlo Zungthen, Biangreithlep (May) 2026.

ISBN 978-1-76171-181-7 (pdf/online/MS word)

[Ngakchia Runvennak Ca-uk – Care by Chungtuan nawlpeknak in Zohkhenhnak](https://www.cpmanual.vic.gov.au/advice-and-protocols/information-sheets/orders/care-secretary-order) ah ngah khawh a si

<https://www.cpmanual.vic.gov.au/advice-and-protocols/information-sheets/orders/care-secretary-order>

2604564